

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

ELEKTRONIKUS BÍRÓSÁGI ELJÁRÁS A DREZDAI SZOCIÁLIS BÍRÓSÁGON

A Drezdai Szociális Bíróság kísérleti projektje

2011. augusztusában a Drezdai Szociális Bíróságon töltöttünk négy napot, ahol az elektronikus bírósági eljárás gyakorlatát tanulmányozhattuk. Az itt szerzett tapasztalatainkról közlünk most egy rövid összefoglalást, megjelölve azokat a forrásokat, ahol a részletes leírás olvasható az eljárásról. A német gyakorlat egyaránt érdekes lehet az elektronikus bírósági eljárás bevezetésével foglalkozó jogalkotó és jogalkalmazó kollégáknak, illetve a bírósági-közigazgatási informatikával foglalkozó szakembereknek.

I. A projekt indulása és céljai

2009. novemberében döntött úgy a Szász Tartományi Igazságügyi Minisztérium, hogy bevezeti a Drezdai Szociális Bíróságon az elektronikus bírósági eljárást - először kísérleti jelleggel. Ennek érdekében létrehoztak egy projektcsapatot, ami a minisztérium, a bíróság és a Bírósági Informatótechnológiai és Információbiztonsági Hivatal munkatársaiból áll - utóbbi központosítottan látja el a szász tartomány összes bíróságának informatikai támogatását.

A projektcsapatot a szász tartományi Szociális Bíróság elnöke vezette; feladatuk az eljárás technikai, jogi és tárgyi feltételeinek megteremtése volt. Ki kellett alakítani az elektronikus dokumentumok kezelésére az elektronikus bírósági postafiókot (EGVP), a belső, bírósági „EUREKA” elnevezésű programot, - magyar megfelelője a „BIR-O” program -, és ki kellett dolgozni a minősített elektronikus aláírás használatának feltételeit. Jelentős beruházást jelentett a megfelelő informatikai eszközök (nagy méretű, dupla monitorok, scannerek, nyomtatók, kártyaleolvasó berendezések) beszerzése, és a bírósági ügykezelők oktatása és motiválása is.

2010. november 1-jén megkezdődött az elektronikus bírósági eljárás tesztelése. Az eljárásba bekapcsolódó ügyvédeknek és hatóságoknak rendszeres tájékoztatást, informatikai- és jogi támogatást, illetve tanácsadást nyújtottak.

A teszt-időszakot követően az elektronikus bírósági eljárás 2011. április 1. napján indult el a Drezdai Szociális Bíróságon.

A cél az volt, hogy az elektronikus eljárással a bírósági eljárások gyorsabbak és hatékonyabbak legyenek, ugyanakkor annak költségei csökkenjenek. Kiemelt szempont volt természetesen az, hogy az elektronikus dokumentumok benyújtása, kezelése és kibocsátása biztonságosan, és joghatás kiváltására alkalmas módon történjen.

Az eljárás lényege a kétoldalú elektronikus kommunikáció: a felek a beadványokat elektronikus formában nyújtják be, ezeket a bíróság elektronikus formában dolgozza fel, majd minősített elektronikus aláírással ellátott elektronikus dokumentumokat állít elő, amiket elektronikus úton közöl a felekkel.

II. Az elektronikus bírósági eljárás folyamata

II.1. Az elektronikus bírósági és közigazgatási postafiók (EGVP)

A rendszer „lelke” az elektronikus bírósági és közigazgatási postafiók (*Elektronische Gerichts- und VerwaltungsPostfach*), német nyelvű mozaikszóval: „EGVP”.

Az elektronikus bírósági és közigazgatási postafiók egy Java - alapú szoftver, amelynek a segítségével a bíróságok és a hatóságok az „ügyfelekkel” (pld. a peres felekkel, szakértőkkel, hivatalokkal) és egymással az OSCI-formátumú (OSCI: Online Services Computer Interface), biztonságossá alakított elektronikus leveleiket közölhetik. A felek az elektronikus levelekhez mellékletet is csatolhatnak, illetve azt minősített elektronikus aláírással láthatják el.

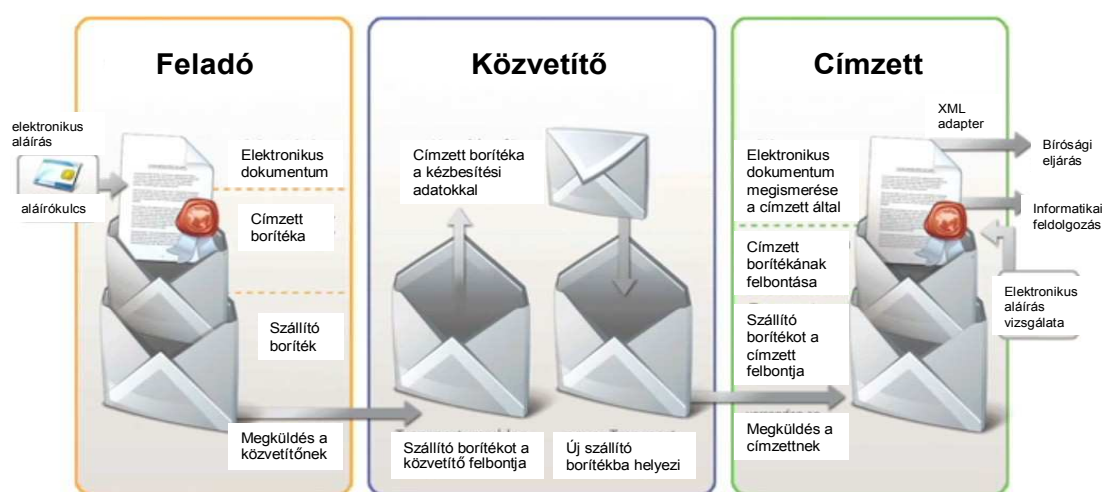
Az elektronikus bírósági postafiókkal szembeni elvárásokat a Szövetségi Közigazgatási Bíróság, a Szövetségi Pénzügyminisztérium, a Bírósági Információtechnológiai és Információbiztonsági Hivatal és a Münsteri Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság együtt dolgozták ki, és a koncepciót egyeztetették Bréma és Hessen tartományokkal is.

II.1.a.) Az EGVP működése

Az EGVP egy zárt, és külső személy számára hozzáférhetetlen kommunikációt biztosít, ami jóval védettebb az egyszerű e-mail forgalomnál. Az üzeneteket itt dupla biztonsági rendszer óvja, amit alábbi ábra szemléltet:

SOZIALC
D

Elektronikus Bírósági és Közigazgatási Postafiók (EGVP) Zárt kommunikációt biztosít - nem egyszerű e-mail

Kép forrása: http://www.egvp.de/beh_allgemeine_info/video/index.php

Az EGVP az informatikában ma ismert legbiztonságosabb titkosítási eljárást, az ún. RSA titkosítási eljárást használja. A fenti folyamatábrán látható, hogy az EGVP először vizuálisan megjeleníti az üzenethez tartozó adatokat, majd azt a feladó elektronikusan aláírja. Ezt követően az üzent OSCIFORMÁTUMBAN megküldésre kerül az ún. OSCI-menedzsernek (ami a fenti ábrán a Közvetítő elnevezéssel szerepel; ez közvetít a felek között). Az OSCI-menedzser megvizsgálja az elektronikus aláírást, és erről Vizsgálati Igazolást állít ki. Milyen vizsgálatokat végez az OSCI-menedzser? Alapvetően két féléte: egyrészt matematikailag vizsgálja a dokumentum sértetlenségét, egységét (integritását), azaz azt, hogy a dokumentum változtatások nélkül érkezett-e a feladótól, másrészt

pedig vizsgálja az elektronikus aláírás érvényességét, azaz azt, hogy az aláírás az arra jogosulttól származik-e (autoritás). A vizsgálatot követően az OSCI-menedzser addig tárolja az üzenetet, amíg azt a címzett onnan le nem hívja.

Az EGVP által biztosított elektronikus kommunikáció alapesetben mindig e séma szerint zajlik a feladó és a fogadó között.

II.1.b) Az EGVP használata

Az EGVP szoftver a felhasználók számára a regisztrációt követően ingyenesen elérhető a <http://egvp.de> oldalon.

A regisztrált felhasználók automatikusan bekerülnek egy központi Címjegyzékbe, ahonnan az elektronikus eljárások címzettjeként kiválaszthatóak lesznek. Az állampolgárok számára ugyanez a Címjegyzék mutatja az elektronikus eljárásban részt vevő bíróságokat és hatóságokat.

A Drezdai Szociális Bíróságon az EGVP a számítógépek START menüjéből egy kattintással elindítható. A rendszer a felhasználó PIN kódjának megadását követően használható. Az EGVP postafiók felépítése sokban hasonlít az általánosan használt MS Outlook levelezőrendszer - vagy a magyar bíróságokon használt Novell Groupwise levelezőrendszer - felépítéséhez. Ezért aki eddig is használta már ezeket a levelező programokat, annak ismerős lesz az EGVP postafiók is: A felhasználói felület bal oldalán elhelyezkedő „Beérkezett üzenetek” mappában a bejövő levelek, „Kimenő üzenetek” mappában a kiküldésre váró levelek, „Elküldött üzenetek” mappában az elküldött levelek, „Archívum” mappában pedig az elmentett levelek találhatóak. Az „Üzenetek fogadása” ikonra kattintva elérhetőek az új levelek. Az olvasatlan levelek vastag, fekete betűvel vannak szedve, és előttük egy zárt boríték-jel áll. A levél előtt álló gémkapocs-jel azt jelenti, hogy az üzenethez mellékletet is tartozik. Mindez eddig megegyezik az ismert levelezőprogramok jelöléseivel.

Az újdonságot az OSCI-menedzser Vizsgálati Igazolásának jelölései jelentik, amelyek a levelek címsorában legelől találhatóak. A Vizsgálati Igazolás három jelölést alkalmaz:

- zöld pipa: az összes lefolytatott vizsgálat „érvényes” eredményt adott, a levél fogadható,
- sárga háromszög: egy-vagy több vizsgálatot nem sikerült lefolytatni, a levél nem fogadható,
- piros kör: egy vagy több vizsgálat „érvénytelen” eredményt adott, a levél nem fogadható.

Ha az üzenet előtt hiányzik a Vizsgálati Igazolás jelölése, vagy az üzenet vörös betűkkel van szedve, az azt jelenti, hogy az üzenetnek csak egy része érkezett meg. Ilyenkor meg kell próbálni az üzenetet újra lehívni az OSCI-menedzserből.

Az OSCI-menedzser által kiállított Vizsgálati Igazolás alapján a bírósági ügyintéző azonnal látja, hogy a levél és mellékletei az elektronikus beadványokra előírt formai követelményeknek (integritás és autoritás) megfelelnek-e? (=zöld pipa). Amennyiben igen, az érkezett elektronikus beadvány a további bírósági ügykezelésre alkalmas. Fogadás után az OSCI-menedzser időbélyegzővel látja el az üzenetet, majd az átvételről értesítést küld a feladónak.

Amennyiben az üzenet előtt „sárga háromszög” vagy „piros kör” áll, a beadványt a bíróság nem kezelheti; ilyen esetekben a vizsgálat eredményéről értesíteni kell a feladót.

Az EGVP használatát a http://www.egvp.de/faq/Allgemeine_Informationen_EGVP/index.php oldalról ingyenesen letölthető, német nyelvű Felhasználói Kézikönyv (*Anwenderdokumentation*) is segíti.

Az www.egvp.de elektronikus honlapon pedig minden fontos információt közzétettek az EGVP működésével, jogszabályi háttérével, használatának technikai feltételeivel kapcsolatban, és itt található a csatlakozott bíróságok és hatóságok névsora is.

Összefoglalva az Elektronikus Bírósági és Közigazgatási Postafiók (EGVP) előnyeit:

1. a feladó és a fogadó között végig erős védelemmel (kódolással) megy át az üzenet,
2. létrehozza és ellenőrzi az elektronikus aláírást,
3. időbélyegzővel látja el az üzenetet,

4. visszaigazolást küld az átvételről a feladónak.

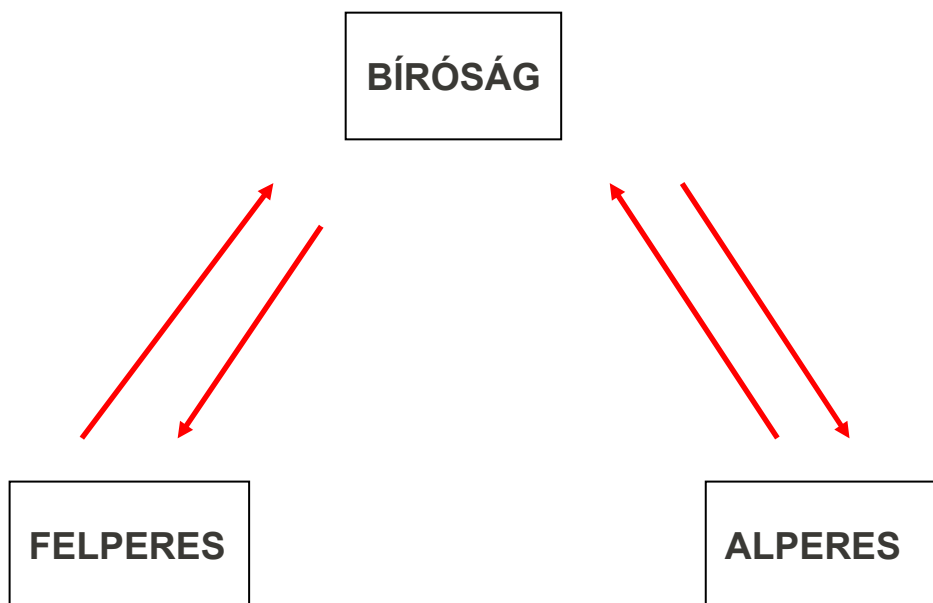
II.2. Irányadó dokumentumok az elektronikus bírósági eljárásban

Az elektronikus bírósági eljárásban két akta van: egy elektronikus, és egy papír alapú. Mindkét aktában fellelhető az ügy összes irata, de vita esetén a **mérvadó a papír alapú akta**: ezért mindent elektronikus beadványt és kiadmányt kinyomtatnak, és elhelyeznek a papír alapú aktában is.

A mindennapi használatra az elektronikus akta szolgál, az itt elhelyezett iratok könnyen, gyorsan, számítógéppel rendezhetőek és kereshetőek, és a bíró tetszőleges mennyiségű ügyiratot hazavihet egyetlen adathordozó eszközön (pendrive-on); így nem kell a terjedelmes aktákat mozgatnia, és azoknak a bíróság épületén kívüli védelmét biztosítania.

II.3. Az ideális elektronikus bírósági eljárás:

Ideális eset:
mindkét fél részt vesz az elektronikus bírósági eljárásban

Piros nyíl = elektronikus beadvány, elektronikus határozat

II.4. A kommunikációs út törése

Amennyiben **csak az egyik fél** - például a felperes - veszi igénybe az elektronikus utat, akkor a kommunikációs út megtörik. Ilyenkor a fogadott elektronikus dokumentumokat ki kell nyomtatni, mert annak további feldolgozása, és megküldése az elektronikus eljáráshoz nem csatlakozó fél részére, papír alapon történik.

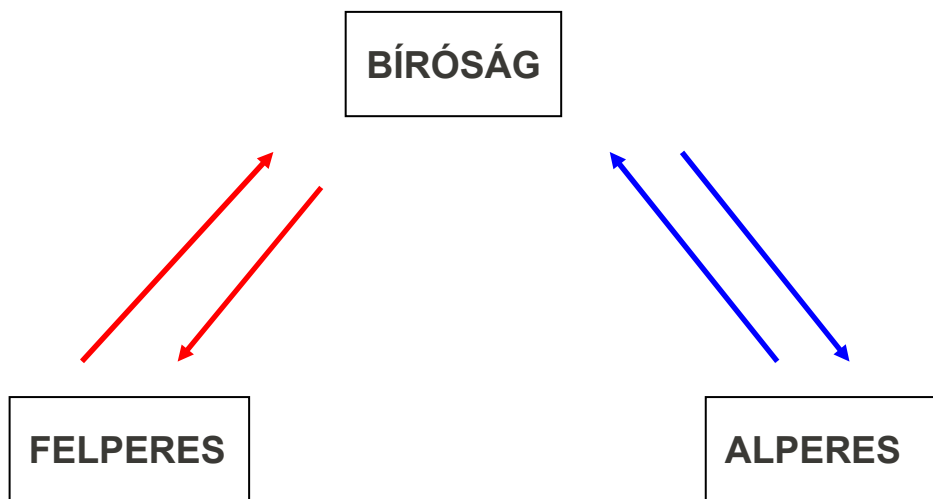
Ezt követően azokat a dokumentumokat, amiket az elektronikus utat nem használó fél juttat el a bíróságra, elektronikus dokumentummá kell alakítani, és elektronikus dokumentumként, elektronikus úton kell továbbítani a másik félnek.

Ezen túlmenően a Drezdai Szociális Bíróságra gyakran érkeznek harmadik féltől is papír alapú dokumentumok (így pl. orvosi szakvélemények, kórházi jelentések), amiket ugyanúgy elektronikus dokumentummá kell alakítani, és elektronikus úton továbbítani a feleknek.

Fentieket a kommunikációs út törésének nevezik, ami többletköltséget jelent a bíróságnak, és jelentős időráfordítással a jár a bírósági ügykezelők részéről.

A kommunikációs út törését az alábbi folyamatábra szemlélteti:

Kommunikációs út törése:
csak pl. a felperes vesz részt az elektronikus bírósági eljárásban

Piros nyíl = elektronikus beadvány, elektronikus határozat

Kék nyíl = papír alapú beadvány, papír alapú határozat

II.5. A minősített elektronikus aláírás

Jogszabályi háttérét a Szociális bírászkodásról szóló törvény (*Sozialgerichtsgesetz*) 65./A. § (1) bekezdésének harmadik mondata tartalmazza, mely szerint azokat a dokumentumokat, melyeket a feleknek alá kell írniuk, minősített elektronikus aláírással kell ellátni abban az esetben, ha elektronikus úton terjesztik a bíróság elé, ami megfelel az Aláírásról szóló törvény (*Signaturgesetzes*) 2.§ 3. pontjának.

Az elektronikus aláírás a kézi aláírást helyettesíti. A **gyakorlatban** az elektronikus aláírás úgy működik, hogy az aláíró egy bankkártyához hasonló chipkártyát kap, amelyen az informatikai szolgáltató két aláírókulcsot; egy nyilvánosat és egy személyeset helyezett el. Az aláíráshoz a kártyát a kártyaleolvasó berendezésbe kell helyezni, és a titkos PIN-kóddal aktiválni. Miután a felhasználó a dokumentumot elektronikus aláírással látta el, azt, és a nyilvános aláírókulcsot megküldi a címzettnek. A címzett a nyilvános aláírókulccsal ellenőrizheti, hogy a dokumentum valóban a feladótól érkezett-e (autoritás), illetve, hogy nem történt-e benne változtatás (integritás). Mindez együtt nagyon magas fokú biztonsági védelmet eredményez.

Az elektronikus bírósági eljárásban a minősített elektronikus aláírást a fent ismertettek szerint az OSCI-menedzser is megvizsgálja, és a vizsgálatról igazolást készít. A bíróság az érkezett dokumentummal együtt az igazolást is kinyomtatja, és elhelyezi az ügy iratai közé.

Jelenleg a szász tartományban gyakorlati problémát jelent, hogy nem egyértelmű, mely iratoknál elengedhetetlen a sajátkezű aláírás, ezért szükséges lenne, hogy jogszabály ügýtípusonként taxatívén felsorolja, hogy melyek azok a dokumentumok melyek esetében elegendő az elektronikus aláírás, és melyek azok, amelyeket sajátkezű aláírással kell ellátni.

(A magyar szabályozás szerint a legalább [fokozott biztonságú elektronikus aláírással](#) ellátott dokumentum megfelel az írásba foglalás követelményeinek, a [minősített aláírással](#) ellátott dokumentum pedig teljes bizonyító erejű magánokiratnak tekintendő.)

III. Az elektronikus bírósági eljárás jogszabályi háttere

III.1. Általánosságban

a.) A formai előírások egységesítéséről szóló törvény (*Formvorschriftenanpassungsgesetz*): A modern bírósági ügykezelés megteremtése céljából előírta a polgári jogi formai előírások egységesítését.

b.) A kézbesítési eljárás reformjáról szóló törvény (*Zustellungsreformgesetz*): Kimondja, hogy az elektronikusan megküldött bírósági dokumentum is alkalmas joghatás kiváltására.

c.) Az igazságügyi kommunikációról szóló törvény (*Justizkommunikationsgesetz*): Bevezette az elektronikus kommunikációs formákat a bírósági eljárásban.

III.2. A szociális bíraskodásban

a.) A szociális bíraskodásról szóló törvény (*Sozialgerichtsgesetz*)

Ezt a törvényt az igazságügyi kommunikációról szóló törvény 2005. április 1-jével a kiegészítette az alábbi, 65/A. § (1) bekezdéssel:

65/§. (1) A felek azt követően küldhetik meg a beadványaikat elektronikus úton a bírósághoz, miután a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező tartományi kormányok az ehhez szükséges eljárási és végrehajtási jogszabályokat hatályba léptették. Ezeknek a jogszabályoknak kell meghatározniuk azt az időpontot, amikortól a beadványokat elektronikus úton is meg lehet küldeni a bíróságoknak, továbbá az elektronikus beadványok formai és technikai előírásait.

A fentiek alapján a szász tartományi kormányzat megalkotta azt a jogszabályt, ami alapján 2011. április 1-jétől a Drezdai Szociális Bíróságon az elektronikus ügyintézés bevezetésre került. [Verordnung über den elektronischen Rechtsverkehr beim Bundessozialgericht (ERVVOBSG)].

IV. Az elektronikus bírósági eljárás eddigi tapasztalatai a Drezdai Szociális Bíróságon

A Drezdai Szociális Bíróságon 2010. november 1-jén kezdődött az elektronikus bírósági eljárás tesztelése. A gyakorlatban a legfőbb problémát az ügyvédek és a különböző hivatalok megnyerése jelentette az elektronikus bírósági út számára (az elektronikus bírósági eljárást a szász tartományban törvény nem tette kötelezővé - eltérően a magyar cégbírósági eljárástól). A bíróság a projektbe bekapcsolódók és résztvevők számára rendszeres támogatást és tanácsadást nyújtott, és ennek is köszönhetően a teszt-időszak tapasztalatai kedvezőek voltak.

2011. április 1. napján „élesben” is elindult az elektronikus bírósági eljárás a Drezdai Szociális Bíróságon. Az elektronikus úton érkezett beadványok száma a kezdés hónapjában 274 volt, ez a szám már 2011. május hónapjára megduplázódott. A bíróság az EGVP rendszeren keresztül 416 dokumentumot küldött meg a feleknek, és ez a szám 2011. júliusára 704-re növekedett. **2011. augusztus végére már a folyamatban lévő ügyek 10 %-át (szám szerint 1.333 eljárást) elektronikus módon kezelték.**

Az is igaz, hogy az EGVP rendszer üzemeltetése eddig jelentős többletmunkát és anyagi ráfordítást igényelt a Drezdai Szociális Bíróságtól. Azonban a ráfordítások mellett, - ahogy azt a fenti számok is mutatják - a projekt tapasztalatai nagyon kedvezőek, ezért 2012. május 1-jén a Chemnitz-i Szociális Bíróságon, 2012. szeptember 1-jén pedig a Lipcsei Szociális Bíróságon is bevezetésre kerül az elektronikus bírósági eljárás. A szász tartományi Igazságügyi Minisztérium 2011. szeptemberétől a polgári- és családjogi ügyszakokban is lehetőséget adott az elektronikus eljárás bevezetésére.

V. Az elektronikus bírósági eljárás fejlődési lehetőségei a szociális bírászkodásban

Németországban a szociális biztosítási rendszerben való részvételt törvény teszi kötelezővé, a biztosító társaságokat állami szervek felügyelik. Ezek a felügyeleti szervek az ügykezelésük során saját belső szoftverrel dolgoznak; a jövőbeni cél az, hogy ezeket a szoftvereket összekössék, így azok egymással, illetve a bíróságokkal kommunikálni tudjanak. Ehhez kapcsolódóan a szász tartományi Nyugdíjbiztosítási Igazgatóság bejelentette, hogy 2012. január 1-jén csatlakozni kíván az

elektronikus ügykezeléshez, a Balesetbiztosítási Pénztár és a Munkanélküliek Biztosítási Pénztára pedig megkezdte a felkészülést, hogy mielőbb csatlakozhasson.

És ahogy egyre több hivatal és ügyvéd csatlakozik az elektronikus bírósági eljáráshoz, egyre közelebb kerül az a cél, hogy **gyors, költség hatékony, az emberi és anyagi erőforrásokat egyaránt kímélő ügymenet** jöjjön létre.

Budapest, 2011. szeptember 14.

dr. Szabó Anna és dr. Kádár Mercédesz
a Fővárosi Munkügyi Bíróság titkárai